

QUICK SCAN

**Voormalige smederij Tukker
Prins Bernhardstraat 150, Hilversum**

Nijmegen, 18 december 2018

De Onderste Steen
Broerdijk 15, 6523 GM Nijmegen
tel. 024-6635956 / 06-28321525
info@onderstesteen.com
www.onderstesteen.com

Object:

Voormalige smederij Tukker

Adres: Prins Bernhardstraat 150, 1211 GK Hilversum

Status: geen

Ontwerp- /Bouwjaar: 1936 / 1936

Architect: J. Kuiler Mzn., Hilversum (1936); Buro Te Duits, Hilversum (uitbreiding 1995)

Oorspronkelijke functie: smederij

Huidige functie: geen

Bijgebouwen: geen

Bezocht: 12 december 2018

Uitgevoerd door:

De Onderste Steen, drs. M. Kruidenier

Broerdijk 15, 6523 GM Nijmegen

In opdracht van:

Eliza Vastgoed

Dhr. C. Landeweerd

Herenstraat 31, 1211 BZ Hilversum

Ten geleide

Onlangs heeft Eliza Vastgoed uit Hilversum de percelen Prins Bernhardstraat 142-144, 150 en 152-158 aangekocht met de bedoeling om de bestaande bebouwing af te breken en te vervangen door nieuwbouw (woningbouw). De huidige bebouwing bestaat uit twee blokjes met in totaal zes arbeiderswoningen (nrs.142-144 en 152-158) en een voormalige smederij (nr.150).

De stichting Hilversum, pas op!, die tot doel heeft *'het bevorderen en in stand houden van onroerende zaken, hun omgeving en/of waardevolle gebieden, welke voorkomen of zullen worden geplaatst op de lijst van beschermde monumenten of behoren tot beschermd dorpsgezicht of daarvoor in aanmerking zouden dienen te komen binnen de gemeente Hilversum'*, heeft hierop een verzoek ingediend bij de Gemeente Hilversum om de voormalige smederij te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst.

Hangende het onderzoek van de Gemeente heeft Eliza Vastgoed besloten om een waardestelling te laten opstellen, om zodoende de herontwikkeling van het gebied niet onnodig te vertragen. Deze waardestelling is opgesteld door drs. Michiel Kruidenier van architectuurhistorisch onderzoeks- en adviesbureau De Onderste Steen te Nijmegen; een bureau met ruime ervaring, onder andere op het gebied van industrieel erfgoed (zie: www.onderstesteen.com).

Opzet

Deze waardestelling heeft de vorm van een 'Quick Scan', waarbij op eenvoudige en doeltreffende wijze een oordeel gevormd kan worden over al dan niet aanwezige architectuurhistorische – en cultuurhistorische waarden. Dit houdt in dat er slechts beperkt bronnenonderzoek heeft plaatsgevonden, maar dat het onderzoek vooral gebaseerd is op veldwerk. De bevindingen van het onderzoek zijn vastgelegd in dit rapport.

Het rapport bevat achtereenvolgens:

- een korte beschrijving van de historie van het complex (p.4)
- een beschrijving van het ex- en interieur (p.6)
- een waardering (p.7)
- een conclusie (p.8)
- gebruikte bronnen en literatuur / herkomst afbeeldingen (p.9)
- bijlage: afbeeldingen (p.10)

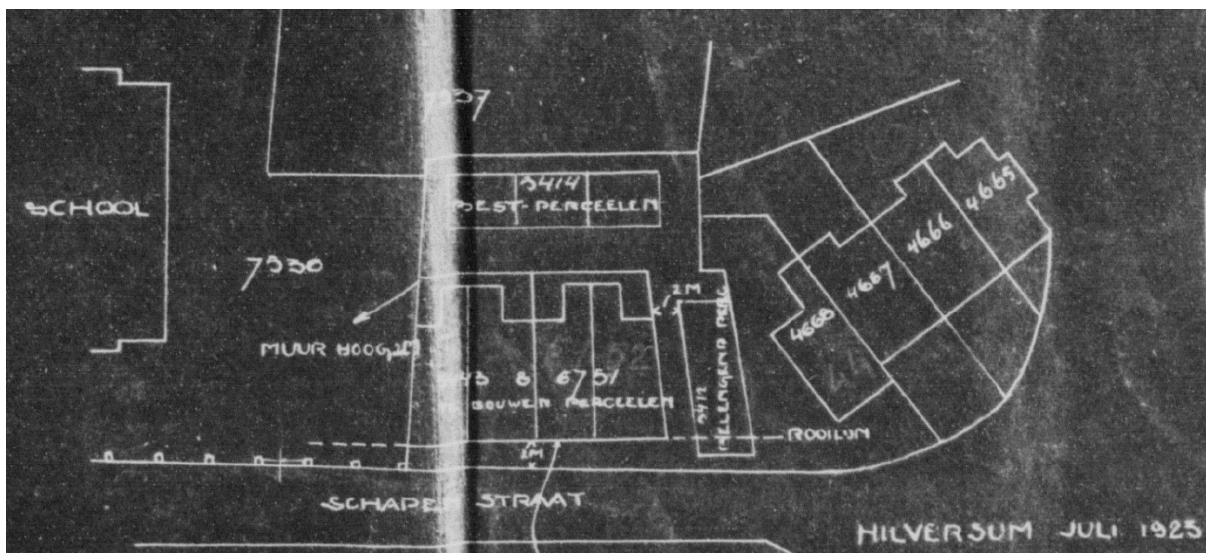
Historie

In 1936 liet de heer N.M. Tukker aan de Schapenstraat (de huidige Prins Bernhardstraat), achter twee blokjes van elk vier arbeiderswoningen, een smederij bouwen. Het linker rijtje woningen (nrs.152-158) was gebouwd in 1923; het rechter rijtje (nrs.138-144), waar Tukker zelf woonde, op nummer 144, was iets ouder en dateert vermoedelijk uit omstreeks 1890-1900.¹ In dit deel van Hilversum waren meerdere smederijen gevestigd; de naam van de vlakbij gelegen Smidsteeg verwijst daar nog naar.

De plek van de smederij was reeds bebouwd, met - waarschijnlijk - drie woningen, die hiertoe werden afgebroken (afb.1). De langgerekte nieuwbouw werd zoveel mogelijk in de zuidoosthoek van het terrein geplaatst, pal tegen de ommuring van de St. Aloysiuschool uit 1903 (Prins Bernhardstraat 160). Het ontwerp werd gemaakt door de Hilversumse architect Jan Kuiler Mzn. (1883-1952). Hij had in de jaren '20 en '30 van de twintigste eeuw een redelijk aantal villa's en woonhuizen in de stad ontworpen, onder andere aan de Borneolaan 32-36 (1922), de Eikenlaan 32-34 (1925), de Govert Flincklaan 9-11 (1926) en de Eikbosserweg 179-181 (1930). Eén pand van hem, een garage aan de Utrechtseweg 89b (1929), is aangewezen als gemeentelijk monument.

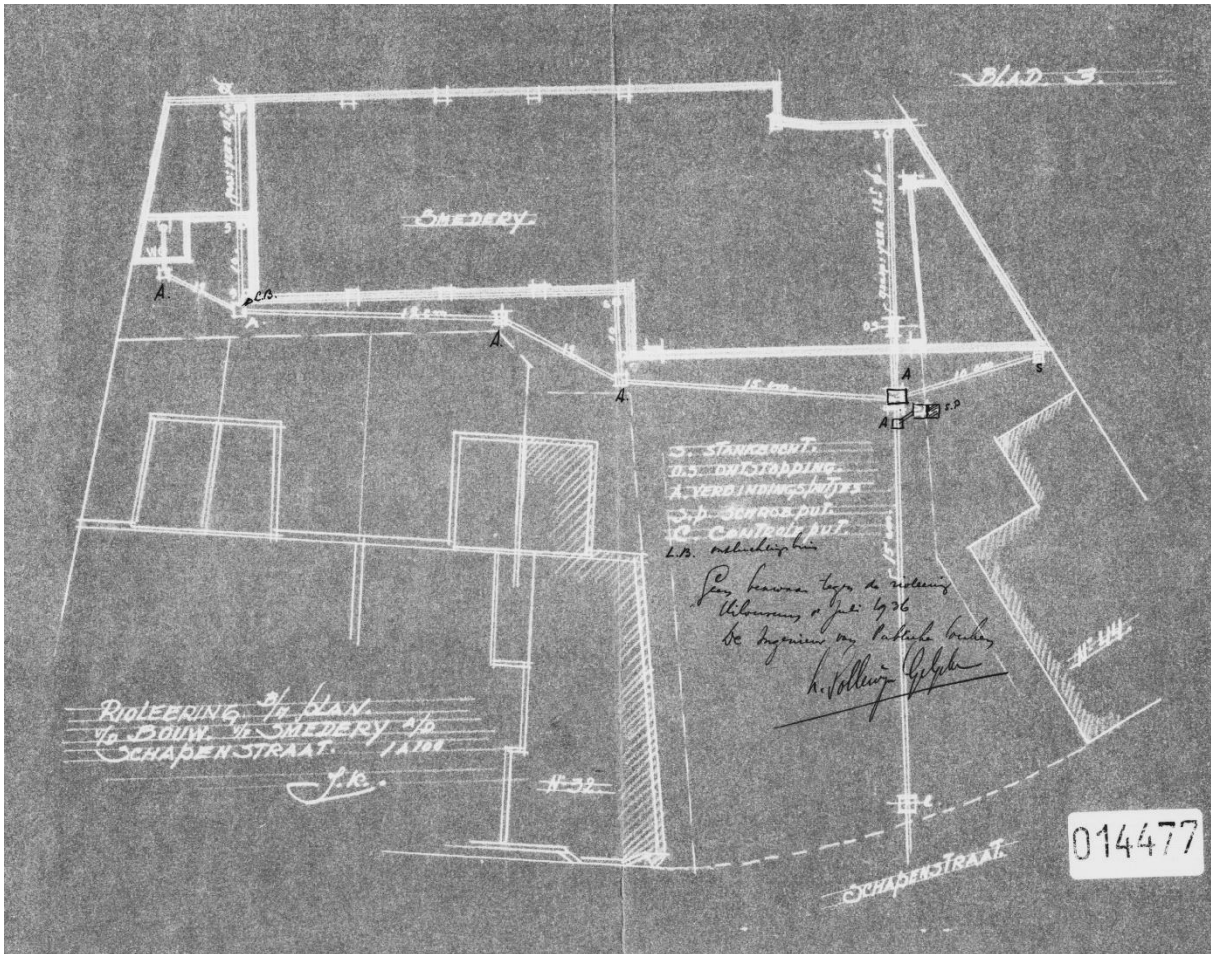
Van de smederij aan de Prins Bernhardstraat 150 bestaan geen bouwtekeningen. Wel is er een plattegrond uit 1936 (gesigneerd met 'J.K.'), waarop de aan te leggen riolering is ingetekend (afb.2). In 1995 werd het gebouw in opdracht van Fa. N. Tukker en Zn. aan de oostzijde uitgebreid naar ontwerp van Buro Te Duits uit Hilversum (afb.3). De situatie zoals op deze verbouwingstekening weergegeven komt niet overeen met de werkelijke situatie; de uitbreiding beperkte zich tot de begane grond.

Tot wanneer het pand in gebruik is geweest als smederij is niet bekend.

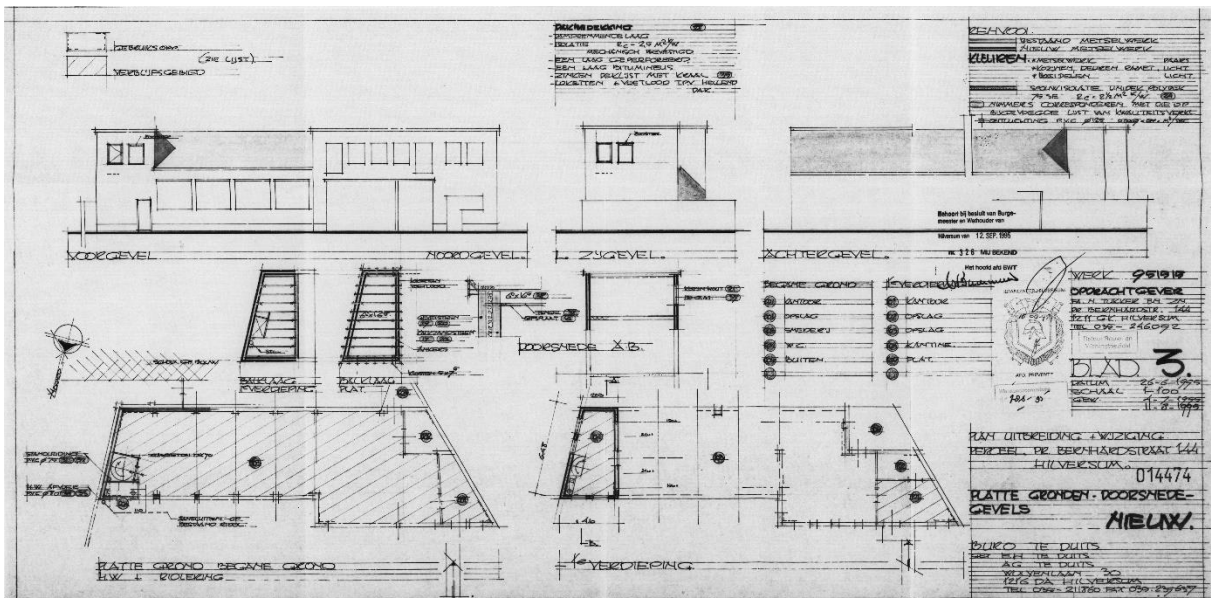

Afb.1. Situatie in 1923. Achter de te bouwen woningen aan de Schapenstraat is een blokje 'best[aande] perceelen' ingetekend. Op deze plek zou in 1936 de smederij worden gebouwd. Rechts de vier oudere woningen uit omstreeks 1890-1900.

¹ Van dit rijtje resteren alleen de nummers 142-144. De twee rechter woningen zijn ergens na 1983 afgebroken.

Afb.2. De te bouwen smederij, plattegrond, 1936.

Afb.3. Ingediend ontwerp voor de uitbreiding van de smederij, 1995. Uiteindelijk werd alleen de begane grond vergroot; de op de tekening zichtbare vergroting van de verdieping (linksboven) is niet gerealiseerd.

Beschrijving

Situatie (afb.4)

De voormalige smederij is gelegen aan de Prins Bernhardstraat 150 te Hilversum. Vanaf de openbare weg is het pand slechts gedeeltelijk zichtbaar. Het linker deel (oostzijde) ligt achter een rij woningen (nrs.152-158); het deel uiterst rechts (westzijde) ligt achter het pand Prins Bernhardstraat 144. Het voorterrein, dat is volgestort met zand, wordt afgesloten door een houten schutting / carport. Aan de oostzijde en de zuidzijde grenst de smederij direct aan de ommuring van terrein van de St. Aloysiuschool (Prins Bernhardstraat 160). De westzijde grenst direct aan het perceel / achtertuin Prins Bernhardstraat 142.

Exterieur (afb.5 t/m 12)

De smederij heeft een L-vormige plattegrond, waarbij de oost- en westgevel schuin toelopen. Het linker (oostelijk) deel telt een verdieping en is gedekt met een zadeldak. De voorgevel van het rechter (westelijk) deel is opgetrokken tot aan nokhoogte. Dit risalerende deel is vanaf de weg het meest duidelijk zichtbaar. Het zadeldak is gedekt met grijze en rode Hollandse pannen en aan de noordzijde voorzien van enkele ijzeren dakvensters. In het midden van het achterdakvlak is ter hoogte van de achtermuur een gemetselde schoorsteen geplaatst. Tegen de linkerzijgevel en rechtsachter het pand bevinden zich twee kleine, eenlaagse uitbouwen met een plat dak. Deze zijn van later datum (ca. 1995).

De voorgevel heeft links vier drieruits vensters onder betonnen lateien (afb.5). Het hogere rechter deel heeft op de begane grond een grote houten schuifdeur en openslaande deuren met zijlichten en roedeverdeling (afb.6-7). Rechts hiervan bevindt zich een klein, stalen vierruits venster en een toegangsdeur. Op de verdieping zijn achtereenvolgens een deur, drie vierruits vensters, een deur en twee vierruits vensters aangebracht. Voor de rechter deur bevindt zich een klein stalen balkonnetje dat met een trap in verbinding staat met het dakterras van het perceel Prins Bernhardstraat 144. Van de stalen trap die ooit naar beneden leidde rest alleen een leuning. Boven de deuren is een hijsbalk aangebracht. De gevel wordt afgesloten door een houten daklijst. In de zijgevel van dit hogere, risalerende deel bevindt zich een vierruits venster.

De linker zijgevel heeft in de top een vierruits venster (afb.8). De hier aangebrachte uitbouw heeft geen vensters. Aan de voorzijde van de uitbouw is een deur aangebracht. De rechter zijgevel heeft in de top een achtruits venster (afb.12).

In de achtergevel bevinden zich drie vierkante vensters, die zijn opgebouwd uit glazen blokken (afb.9-11). De rechter is deels dichtgemetseld. De links geplaatste, driehoekige uitbouw heeft een klein venster in de westgevel (afb.12).

Interieur (afb.13 t/m 22)

De meest rechter deur in de voorgevel geeft toegang tot een kleine ruimte die middels een (glas)wand is afgescheiden van de rest van het gebouw (afb.14). Dit bestaat op de begane grond uit een grote, ongedeelde ruimte met een eenvoudig houten balkenplafond en een betonnen vloer (afb.13, 15 t/m 17). Een deur (met rechts ervan een venster) leidt naar de kleine, driehoekige uitbouw aan de achterzijde (zuidwestzijde) van het pand (afb.18). In de eenlaagse uitbouw aan de oostzijde, die in open verbinding staat met de grote ruimte, is een kleine toiletruimte gemaakt (afb.19). Een stalen trap leidt naar de zolderverdieping (afb.20-21). Aan de westzijde bevinden zich enkele kamertjes, welke zijn onderverdeeld middels zachtboard wanden; het voormalige kantoorgedeelte (afb.22).

Waardering

Om de waarde van dergelijke complexen te kunnen vaststellen, zijn in de loop der tijd diverse methoden ontwikkeld om een bepaalde mate van objectiviteit te waarborgen. In dit rapport wordt de meest gangbare methode gehanteerd, zoals die door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in 1991 is ontwikkeld ten behoeve van het Monumenten Selectie Project (MSP).² Deze methode kent vijf verschillende waarderingscriteria, die hieronder worden beschreven. Daarop volgt een conclusie.

Stedenbouwkundige en ensemblewaarden

De stedenbouwkundige waarde van de voormalige smederij is nihil. Het gebouw ligt weggedrukt op een achter-terrein, deels verscholen achter twee blokken met oudere woningen. Het pand heeft een (historische) relatie met het woonhuis aan de Prins Bernhardstraat 144, waar de eigenaar de smederij, dhr. Tukker, woonde (ensemblewaarde).

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De architectuurhistorische waarde van het complex is nihil. Het complex is sober en functioneel vormgegeven, zonder verdere ornamentering of architectonische bijzonderheden. Er zijn geen bijzondere constructies of bouwtechnieken toegepast. Binnen het oeuvre van de plaatselijke architect Jan Kuiler neemt het pand (afgezien wellicht van de functie) geen bijzondere, architectonische plaats in. Kunsthistorische waarden zijn niet aangetroffen.

Cultuurhistorische waarden

De voormalige smederij vertegenwoordigt door zijn oorspronkelijke functie een redelijke cultuurhistorische waarde. Naar verluidt hebben in deze buurt meerdere smederijen gestaan. Uiterlijke kenmerken die de oorspronkelijke functie van het pand zichtbaar maken, zoals bijvoorbeeld een smidsoven, zijn niet aangetroffen.

Gaafheid / herkenbaarheid

De voormalige smederij verkeert in redelijk oorspronkelijk staat. De meeste vensters en een groot deel van de deuren zijn origineel. Alhoewel niet van doorslaggevende reden moet hier echter toch vermeld worden dat de bouwkundige staat van het pand als 'matig' omschreven kan worden. Achterstallig onderhoud heeft geleid tot houtrot en lekkages met aantasting van de oorspronkelijke materialen als gevolg.

Zeldzaamheid

Het is niet bekend hoeveel vergelijkbare panden er in Hilversum zijn geweest en/of nog aanwezig zijn.

² Het MSP betrof een landelijke inventarisatie naar bouwkunst uit de periode 1850-1940. Zie: Rijksdienst voor de Monumentenzorg, *Handleiding Selectie en Registratie Jongere Stedebouw en Bouwkunst (1850-1940)*, MSP-MRP, Zeist 1991.

Conclusie

Gezien het voorgaande kan gesteld worden dat de voormalige smederij aan de Prins Bernhardstraat 150 in Hilversum weliswaar een redelijke cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt, maar dat deze niet opweegt tegen de zeer geringe architectuurhistorische - en de stedenbouwkundige waarden. De matige bouwkundige staat alsmede de afwezigheid van relictten/sporen die verwijzen naar het oorspronkelijke gebruik van het pand versterken de conclusie dat het pand NIET monumentwaardig is.

Opgemerkt wordt wel dat de originele ommuring van de St. Aloysiuschool uit 1903, waar de smederij direct tegen aangebouwd is, wel van belang is en dat deze gerespecteerd dient te worden. Deze ommuring ligt evenwel buiten de erfgrenzen van het hierboven omschreven perceel.

Michiel Kruidenier / De Onderste Steen
Nijmegen, 18 december 2018

Gebruikte bronnen en literatuur

Archieven

-Streekarchief Gooi- en Vechtstreek, beeldbank

Literatuur

-Koenders, A., *Hilversum. Architectuur en stedenbouw 1850-1940*, in de reeks: Monumenten Inventarisatie Project, Zwolle-Hilversum 2001

-Rijksdienst voor de Monumentenzorg, *Handleiding Selectie en Registratie Jongere Stedebouw en Bouwkunst (1850-1940)*, MSP-MRP, Zeist 1991

Overige bronnen

-http://hilversum2.clubs.nl/nieuws/detail/2020906_architect-jan-kuiler-mzn-1883-1952

-www.hilversumpasop.nl

-www.topotijdreis.nl

Herkomst afbeeldingen

De Onderste Steen, Nijmegen: omslag + afb.9 t/m 22

Streekarchief Gooi- en Vechtstreek: afb.2 t/m 4

Bijlage. Afbeeldingen

Afb.4. Situatie Prins Bernhardstraat, met links huisnummer 152, midden huisnummer 150 en rechts huisnummer 144.

Afb.5. Voorgevel (noordzijde), linker deel.

Afb.6-7. Voorgevel (noordzijde), rechter deel.

Afb.8. Linker zijgevel (oostzijde).

Afb.9-11. Achtergevel (zuidzijde), gezien van links naar rechts.

Afb.12. Rechter zijgevel (westzijde).

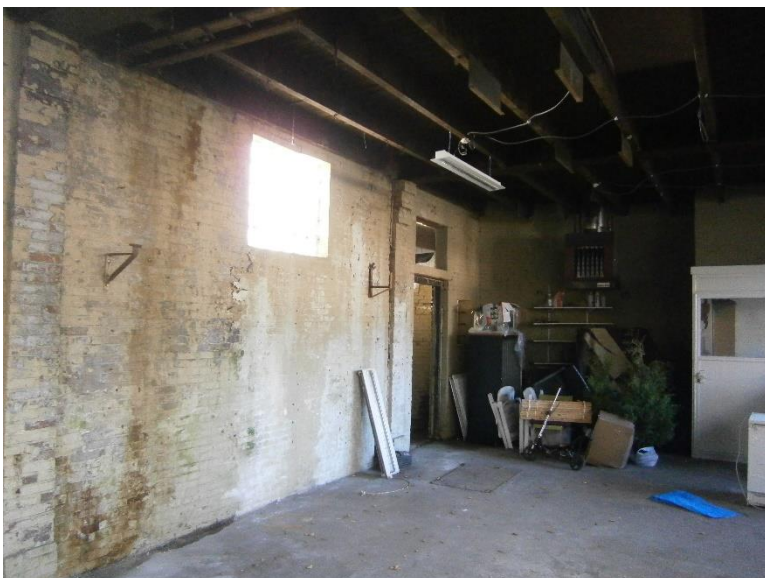
Afb.13. Interieur, naar het oosten gezien, met achterin het toilet en de trap naar de zolderverdieping.

*Afb.14. Interieur, naar het westen
bezien, met het 'ingangsportaal'.*

Afb.15. Zuidgevel (linker deel).

*Afb.16. Zuidgevel (rechter deel),
met de toegangsdeur naar de
uitbouw aan de achterzijde.*

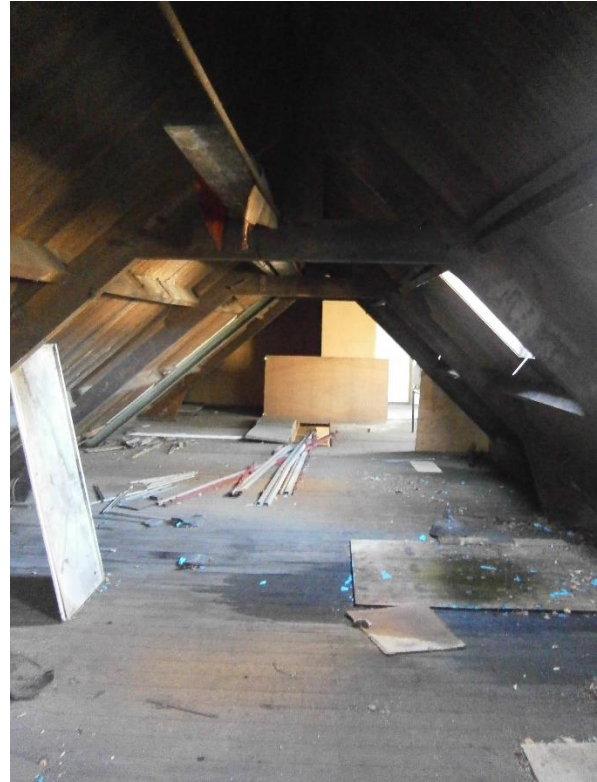
Afb.17. Zoldering.

Afb.18. Uitbouw achterzijde.

Afb.19. Toilet.

Afb.20-21. Zolderverdieping, respectievelijk naar het oosten en het westen bezien.

Afb.22. Kantoorruimtes.